

Göteborgs
Stad

Utvärdering av Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018

Fastighetskontoret

2019-03-26

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Inledning.....	4
3 Uppföljning av mål.....	5
3.1 Staden ska halvera antalet personer som befinner sig i akut hemlöshet	6
3.2 Antalet personer som vräks från sin bostad ska minska	6
3.3 Antalet personer som skrivs ut från vård eller behandling och saknar bostad ska minska.....	7
3.4 Antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk/ fysisk ohälsa ska minska	7
3.5 Fler personer som bor i kommunens boende ska få egen bostad.....	8
4 Nettokostnad för socialt boende.....	8
5 Uppföljning av strategier och aktiviteter	9
5.1 Intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet.....	9
5.2 Öka användandet av långsiktiga lägenhetsboenden som leder till eget boende	10
5.3 Stärka och utveckla ledning och styrning i kommunens hemlöshetsarbete.....	11
6 Kommunikationsinsatser	12
7 Datainsamling	12
8 Slutsatser	13

Utvärdering av Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018
Mars 2019

Ansvarig

Göteborgs Stad Fastighetskontoret

Kontaktpersoner

Mikael Chrona, mikael.chrona@fastighet.goteborg.se

Erik Gedeck, erik.gedeck@fastighet.goteborg.se

1 Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade den 7 maj 2015 att anta Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018 som omfattar en nollvision, fem mål, tre strategier och en handlingsplan med 23 aktiviteter för att minska hemlösheten i Göteborg.

Utvärderingen av Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018 visar att hemlösheten är på samma nivå som när hemlöshetsplanen antogs 2015, vad gäller antalet vuxna och barn i hemlöshet. Totalt är 3 300 hushåll med 3 800 vuxna och 1 600 barn hemlösa. Andelen ensamhushåll är 77 procent och andelen barnfamiljer är 20 procent. De mest förekommande orsakerna till att personer är hemlösa är missbruk och psykisk ohälsa. Därefter följer personer som saknar förankring på bostadsmarknaden, exempelvis nyanlända. Även våld i nära relationer är en vanlig orsak till hemlöshet där de flesta är kvinnor med eller utan barn.

Över hälften av alla hemlösa hushåll och barn bor i långsiktiga boendelösningar. Dock fortsätter den akuta hemlösheten att öka och de främsta faktorerna till ökningen är befolkningsökning och bostadsbrist. Merparten av ökningen i akut hemlöshet består av barnfamiljer. Drygt 60 procent av alla hushåll i akut hemlöshet är födda utomlands men bland barnfamiljerna är nästan alla föräldrar födda utomlands. I akut hemlöshet finns 260 barnfamiljer och 660 barn som bor i tillfälliga boendelösningar varav 80 procent saknar social problematik.

Uppföljningen av planens mål visar att antalet akut hemlösa har ökat. Antalet personer som vräks från sin bostad har också ökat, däremot har antalet barn berörda av vräkning minskat. Det finns nu fler hemlösa personer med missbruk och/eller psykisk/fysisk ohälsa och fler hemlösa som saknar boende efter institutionsvistelse. Antalet personer som fått egen bostad och lämnat hemlösheten har ökat.

Merparten av hemlöshetsplanens 23 aktiviteter är klara. Aktiviteter som är påbörjade men inte slutförda är: ersätta blockförhyrda kategoribostäder med integrerade bostäder, stärka samverkan vid planering av boende efter olika former av anstalts- eller institutionsvistelse och ta fram arbetssätt och riktlinjer för gemensamma hembesök av hyresvärd och socialtjänst för att förhindra vräkning.

I en reviderad hemlöshetsplan är det särskilt angeläget att fokusera på det vräkningsförebyggande arbetet, säkra tillgången av bostäder för hemlösa personer och värna satsningar med särskilt reserverade lägenheter för målgruppen inom Bostad först och bostadslösa barnfamiljer. Barnperspektivet ska förtydligas och förstärkas för att trygga barns uppväxtvillkor.

Arbetet utifrån hemlöshetsplanen kan inte ses som avslutat, men mycket har uppnåtts inom ramen för arbetet med planen. Fler lägenheter har förmedlats till stadens hemlösa, vilket har möjliggjort att många barn har fått en fast bostad. Det är nu färre barn som berörs av vräkning i Göteborg. Göteborg är störst i Sverige när det gäller Bostad först för personer med missbruk eller psykisk ohälsa och lång tid i hemlöshet. Men det finns mycket arbete kvar för att nå målet med att minska hemlösheten i Göteborg. Att hemlösheten inte har ökat under planperioden trots befolkningsökning och bostadsbrist får anses vara positivt, men varje hemlös är ett misslyckande för staden och en livskris för de människor som drabbas.

Under 2019 påbörjar fastighetskontoret arbetet med att ta fram en ny hemlöshetsplan. Ett antagande i kommunfullmäktige beräknas kunna ske under hösten 2019. Fram till dess att den nya planen är antagen, föreslås den nuvarande planen att fortsätta gälla, 2015–2018 års plan.

2 Inledning

I utvärderingen presenteras en slutredovisning av mål och aktiviteter inom tre strategiområden: intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet, öka användandet av långsiktiga lägenhetsboenden samt stärka och utveckla ledning och styrning i kommunens hemlöshetsarbete. Syftet med en utvärdering är att den ska bli användbar och göra nytta i arbetet med att ta fram en reviderad hemlöshetsplan för nästkommande fyraårsperiod. Utvärdering används för åiterrapportering till fastighetsnämnden, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige beslutade den 7 maj 2015 att anta Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018¹ (dnr 1410/14) som omfattar en nollvision, fem mål, tre strategier och en handlingsplan med 23 aktiviteter för att minska hemlösheten i Göteborg. Mål togs fram med utgångspunkt i Socialstyrelsens definition av hemlöshet och stadens budget för 2014. Fastighetsnämnden har i uppdrag att samordna genomförandet av handlingsplanen.

Mål

1. Staden ska halvera antalet personer som befinner sig i akut hemlöshet.
2. Antalet personer som vräks från sin bostad ska minska.
3. Antalet personer som skrivs ut från vård eller behandling och saknar bostad ska minska.
4. Antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk/fysisk ohälsa ska minska.
5. Fler personer som bor i kommunens boenden ska få egen bostad.

Strategier

- Intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet.
- Öka användandet av långsiktiga lägenhetsboenden som leder till eget boende.
- Stärka och utveckla ledning och styrning i kommunens hemlöshetsarbete.

Antal hemlösa per invånare

Antalet vuxna hemlösa i relation till befolkningen har minskat under planperioden. Det beror på att befolkningen har ökat med cirka 23 000 personer (2014–2017), främst genom en hög nettoinflyttning och ett växande födelseöverskott. Folkmängden i Göteborg har på bara ett decennium ökat med drygt 70 000 personer².

Göteborg	Befolkning (år)	Antal hemlösa	Antal hemlösa per 10 000 invånare
2018	564 039 (2017)	3780	67,0
2017	556 640 (2016)	3802	68,3
2016	548 190 (2015)	3926	71,6
2015	541 145 (2014)	3811	70,4

Källa: Göteborgs Stad och Socialstyrelsen. Antal hemlösa per invånare

¹ [Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018](#)

² Statistik och analys, www.goteborg.se

3 Uppföljning av mål

Hemlöshetsplanen togs fram innan den största flyktingkrisen i modern tid. Flyktingkrisen har bidragit till en kraftig befolkningsökning och att situationen på den ansträngda bostadsmarknaden har komplicerats ytterligare. Detta har bland annat medfört en försvårande omständighet att uppnå målet om att halvera den akuta hemlösheten under planperioden. I avsnittet redovisas uppgifter från Socialstyrelsen, Kronofogden och stadens verksamhetssystem. I tabellen nedan visas måluppfyllelse för planens fem mål.

Mål	2015	2016	2017	2018	Kommentarer
1. Staden ska halvera antalet personer som befinner sig i akut hemlöshet	828	968	839	1066	Personer som bor i akuta boendelösningar, skyddade boenden, utomhus o.dyl
– Antalet barn i akut hemlöshet	403	512	500	663	Barn som bor tillsammans med förälder i akuta boendelösningar eller skyddade boenden
2. Antalet personer som vräks från sin bostad ska minska	135	106	113	140	Genomförda vräkningar av Kronofogden
– Antalet barn berörda av avhysning	26	9	13	13	Avser avhysningar som berört barn som bor permanent hos förälder eller är umgängesbarn
3. Antalet personer som skrivs ut från vård eller behandling och saknar bostad ska minska	270	252	494	296	Personer som saknar boende efter institutionsvistelse
4. Antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk/ fysisk ohälsa ska minska	1898	1997	2059	2070	Personer som har behov av stöd m.a.a. missbruk/psykisk/fysiska ohälsa
5. Fler personer som bor i kommunens boenden ska få egen bostad	470	500	600	530	Personer som tagit över lägenhet med kommunalt kontrakt till eget hyresavtal

Källa: Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet 2015, 2016 och 2018. Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017. Uppgifter från Kronofogden och fastighetskontoret.

Uppföljning av mål visar att den akuta hemlösheten har ökat, främst bland personer som hamnat där på grund av svårigheten att hitta en bostad snarare än sociala problem. Denna grupp kännetecknas av att de saknar förutsättningar att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden. Merparten av ökningen i akut hemlöshet består av barnfamiljer.

Kronofogdens statistik visar att antalet vräkningar är i princip på samma nivå som 2015. Däremot har antalet barn berörda av avhysning minskat. Den vanligaste orsaken till vräkning är hyresskuld.

Det är fler personer som saknar boende efter institutionsvistelse men vid jämförelse med Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017³ har antalet minskat.

Antalet personer i hemlöshet med missbruk, psykisk ohälsa eller fysiska besvär har ökat. Majoriteten av dessa är män och över hälften bor i långsiktiga boendelösningar och nästan en fjärdedel bor i tillfälliga boendelösningar. Cirka 120 av dessa personer har en bostad via modellen Bostad först, varav andelen kvinnor är cirka 40 procent.

Det är fler personer som tidigare varit placerade i kommunens boenden som har fått egen bostad under planperioden. Uppföljning per hushåll visar cirka 1 100 hushåll lämnat hemlösheten via kommunala kontrakt, vilket är en ökning med 24 procent jämfört med föregående fyraårsperiod.

I en särskild satsning för bostadslösa barnfamiljer har nästan 600 barnfamiljer och över 1 000 barn fått lägenhet med eget hyresavtal hos de kommunala bostadsbolagen. Satsningen är särskilt angelägen för att trygga barns uppväxtvillkor.

³ Socialstyrelsen har kartlagt hemlösheten vid fem tillfällen: 1993, 1999, 2005, 2011 och 2017.

3.1 Staden ska halvera antalet personer som befinner sig i akut hemlöshet

Målet om att halvera den akuta hemlösheten har inte uppnåtts. Detta beror delvis på flyktingkris, befolkningsökning och bostadsbrist. Göteborgs kartläggning av hemlöshet i april 2018 visar att 900 hushåll med 1 066 vuxna och 663 barn är hänvisade till akuta boendelösningar, av dessa sover 42 personer i offentliga utrymmen eller utomhus. Andelen ensamhushåll är 68 procent och andelen barnfamiljer är 29 procent (259 barnfamiljer). I skyddade boenden bor 58 hushåll och 42 barn.

Den akuta hemlösheten ökar främst bland personer som hamnat där på grund av svårigheten att hitta en bostad snarare än sociala problem. Denna grupp kännetecknas av att de saknar förutsättningar att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden. Det kan handla om kort registreringstid på Boplats och avsaknaden av ekonomiska förutsättningar eller kontaktnät. Merparten av ökningen i akut hemlöshet består av barnfamiljer. Sedan 2015 har antalet barnfamiljer ökat med drygt 100 hushåll och antalet barn med 260 barn. Drygt 60 procent av alla hushåll i akut hemlöshet är födda utomlands men bland barnfamiljerna är nästan alla föräldrar födda utomlands och 80 procent av dessa saknar social problematik.

I cirka var fjärde hushåll finns det missbruk eller beroende och i knappt hälften av hushållen förekommer psykisk ohälsa. Bland ensamhushållen är missbruk och psykisk ohälsa vanligt förekommande. Ekonomiskt bistånd är den mest förekommande inkomsten och tiden i hemlöshet är i genomsnitt 7–11 månader. Andelen personer i akut hemlöshet som är födda utomlands uppgår till 62 procent, varav huvuddelen har invandrat från länder utanför Europa. Av dessa har 42 procent levt i Sverige mer än 5 år, 27 procent mellan 2–5 år och 22 procent mindre än 2 år.

I akut hemlöshet finns två grupper som utmärker sig. Den första gruppen är barnfamiljer som till 80 procent saknar social problematik, nästan alla är födda utomlands och de flesta har invandrat från länder utanför Europa. Den andra gruppen är personer med ett mer omfattande behov och komplex problematik. Gemensamt för den sista gruppen är att i princip samtliga är ensamhushåll och att huvuddelen har behov av boenden med ett mer omfattande stöd.

Under planperioden har bland annat antalet lägenheter inom modellen Bostad först utökats, en särskild satsning för bostadslösa barnfamiljer har genomförts och antal platser i tillfälliga boenden har utökats. Åtgärderna är en förstärkning av andra insatser som redan finns för målgrupperna.

Mått	2015	2016	2017	2018
Antal vuxna i akut hemlöshet	828	968	839	1 066
Antal barn i akut hemlöshet	403	512	500	663

Källa: Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet 2015, 2016 och 2018. Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017.

3.2 Antalet personer som vräks från sin bostad ska minska

Målet om att antalet avhysningar ska minska har inte uppnåtts, resultatet är likvärdigt med antalet vräkningar för 2015. Kronofogdens statistik visar däremot att antalet barn berörda av vräkning har minskat. De framtagna riktlinjerna för att förebygga avhysningar av hushåll med barn, som är fastställd av kommunfullmäktige, är implementerad i alla stadsdelar. Förvaltnings AB Framtiden utgår också ifrån de vräkningsförebyggande riktlinjerna. Det finns nu möjlighet för hyresgäst med hyresskuld att teckna avbetalningsplan i samtliga bolag i koncernen, utifrån förutsättningar och möjlighet till avbetalning.

Mått	2015	2016	2017	2018
Antal vräkningar i Göteborg	135	106	113	140
- antal barn berörda av vräkning	26	9	13	13

Källa: Kronofogden

Kronofogdens statistik visar att antalet vräkningar är på samma nivå 2015–2018, jämfört med föregående fyraårsperiod. Antalet barn berörda av vräkning har dock minskat. Den vanligaste orsaken till vräkning är hyresskuld.

Mått	2011–2014	2015–2018
Antal vräkningar i Göteborg	495	494
- antal barn berörda av vräkning	79	61

Källa: Kronofogden.

3.3 Antalet personer som skrivs ut från vård eller behandling och saknar bostad ska minska

Antalet personer som saknar boende efter institutionsvistelse uppgår till 298 personer, vilket innebär att målet inte uppnåtts. Av dessa personer uppgår andelen med missbruk eller psykisk ohälsa till cirka 85 procent. Cirka två tredjedelar av dessa personer är födda i Sverige och andel män utgör 70 procent. Ekonomiskt bistånd är den vanligaste inkomsten och tiden i hemlöshet är i genomsnitt 1–3 år.

Mått	2015	2016	2017	2018
Antal personer som skrivs ut från vård eller behandling och saknar bostad	270	252	494	298

Källa: Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet 2015, 2016 och 2018. I Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017 ingår uppgiftslämnare från Kriminalvården och hälso- och sjukvården.

3.4 Antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och/eller psykisk/ fysisk ohälsa ska minska

Antalet personer som socialtjänsten bedömer har behov av stöd med anledning av missbruk, psykisk ohälsa eller fysiska besvär har ökat. Det förekommer missbruk i cirka 27 procent av hushållen, vilket är en liknande nivå som för 2015. Narkotikamissbruk är det vanligaste förekommande, följt av ett blandmissbruk och alkoholmissbruk. För 18 barnfamiljer finns det en känd beroendeproblematik och för 108 barnfamiljer förekommer psykisk ohälsa.

För de personer som varit hemlösa länge satsar Göteborg på metoden Bostad först. Hittills har cirka 160 personer erhållit lägenhet inom Bostad först-verksamheterna och 75–80 procent av hyresgästerna bor kvar med kommunalt kontrakt eller har fått egna hyresavtal. Andelen kvinnor inom Bostad först är cirka 40 procent. Under 2019 kommer det att finnas åtta stadsdelar, utöver social resursförvaltning, som driver Bostad först-verksamhet. I stadsdelarna utförs stödet av idéburna organisationer genom avtal om Idéburet offentligt partnerskap (IOP), eller upphandling.

Mått	2015	2016	2017	2018
Antal personer med missbruksproblem och/eller psykisk/fysisk ohälsa	1 898	1 997	2 059	2 070

Källa: Göteborgs Stads kartläggning av hemlöshet 2015, 2016 och 2018. Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017.

3.5 Fler personer som bor i kommunens boende ska få egen bostad

Det är fler personer som tidigare varit placerade i kommunens boenden som har fått egen bostad under planperioden. Antalet lägenheter med kommunala kontrakt har ökat med cirka 30 procent under planperioden, jämfört med föregående fyraårsperiod. Det innebär att cirka 1 750 hushåll har fått möjlighet att flytta in i lägenhet med kommunalt kontrakt, med möjlighet till överlåtelse till eget avtal efter 18 månader. Personer som tidigare bott i exempelvis akutboende, tränings- eller referensboende, skyddat boende eller annan boendelösning som kommunen har ordnat. Många gånger finns det en kombination av social och/eller medicinsk problematik och skulder som gör det extra svårt för hushållen att ordna en bostad på egen hand.

Drygt 2 000 personer, cirka 1 100 hushåll, har lämnat hemlösheten via kommunala kontrakt under planperioden, vilket är en ökning med 24 procent jämfört med föregående fyraårsperiod. En förklaring är att antalet kommunala kontrakt har ökat under perioden. När hushåll bor i vanliga lägenheter med kommunalt kontrakt ordnade av kommunen räknas de som hemlösa. När hushållen tar över till förstahandskontrakt lämnar de hemlösheten. Lägenheterna finns inom de allmännyttiga och privata bostadsföretagens bestånd.

Det finns ytterligare personer som har flyttat vidare till en egen bostad från ett boende som kommunen har ordnat. För dessa för personer finns det uppgifter på individnivå men det saknas en sammanställning för hela staden. Totalt sett förfogar kommunen över cirka 3 000 boendeplatser och lägenheter med varierande grad av stödinsatser.

Mått	2015	2016	2017	2018
Antal personer med kommunalt kontrakt som har fått överta till förstahandsavtal.	470	500	600	530

Källa: Fastighetskontoret

4 Nettokostnad för socialt boende

Hemlöshet och bostadsbrist medför höga kostnader. Från år 2011 till 2018 har stadsdelsnämndernas kostnader för socialt boende dubblerats från 0,5 till närmare 1 miljarder kronor. Nettokostnaderna för 2018 uppgår till 923 miljoner kronor. Kostnaden är i stort sett oförändrat jämfört med 2017.

Jämfört med 2017 har kostnaderna för socialt boende för vuxna ökat med 7 procent. Cirka en tredjedel av kostnaden för vuxna har avsett personer och familjer som inte bedömts ha annat behov av stöd än att få ”tak över huvudet”. Bostadsbristen innebär att fler personer vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp att lösa sitt boende. Detta medför höga kostnader för köpta boendelösningar och en större arbetsbelastning i sökandet efter lämpliga boendelösningar.

Mått	2015	2016	2017	2018
Nettokostnad socialt boende	727 mnkr	819 mnkr	919 mnkr	923 mnkr
Förändring i %	18 %	13 %	12 %	0%

Källa: Stadsledningskontoret.

5 Uppföljning av strategier och aktiviteter

Avsnittet innehåller en övergripande beskrivning av arbetet med aktiviteterna utifrån de tre strategierna: intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet, öka användandet av långsiktiga lägenhetsboenden samt stärka och utveckla ledning och styrning i kommunens hemlöshetsarbete. För att bidra till god måluppfyllelse utifrån ett hela-staden-perspektiv har planen följts upp i ordinarie budget- och uppföljningsprocess två gånger per år. Rapporter har tagits fram och publicerats på goteborg.se samt redovisats i fastighetsnämnden och Ledningsgruppen för bostadsförsörjning för särskilda grupper.

Berörda bolag och förvaltningar har haft en utsedd ansvarig för att koordinera och samordna arbetet med hemlöshetsplanens aktiviteter. Flera berörda förvaltningar har i tjänsteutlåtande beskrivit för sina nämnder hur respektive förvaltning ska ta sig an planen och dess aktiviteter. Bland annat utsåg stadsdelarna en gemensam samordnare som ansvarade för koordinering och uppföljning av deras delar av planen 2016–2017.

Merparten av hemlöshetsplanens 23 aktiviteter är klara. Aktiviteter som är påbörjade men inte slutförda är: ersätta blockförhyrda kategoribostäder med integrerade bostäder, stärka samverkan vid planering av boende efter olika former av anstalts- eller institutionsvistelse och ta fram arbetssätt och riktlinjer för gemensamma hembesök av hyresvärd och socialtjänst för att förhindra vräkning.

5.1 Intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet

Att förebygga att personer mister sin bostad är betydelsefull del i de samlade insatserna mot hemlöshet. Stadens ambition är att inga barn ska behöva vräkas. Både regeringen och kommunfullmäktige i Göteborg har tydligt uttalat en ambition om att förhindra att barnfamiljer vräks från sitt boende. Forskning visar att personer som en gång blivit vräkta har mycket svårt att komma tillbaka till den ordinarie bostadsmarknaden och riskerar att under en längre tid hamna i en sekundär bostadsmarknad.

Socialtjänsten handlägger ärenden som är förenade med risk för vräkning och har därför ett stort ansvar i det vräkningsförebyggande arbetet tillsammans med bostadsbolagen. Det pågår ett arbete i stadsdelarna där socialtjänsten och hyresvärdarna samarbetar med vräkningsförebyggande åtgärder. Enligt socialtjänsten är stadens riktlinjer för att förebygga avhysningar av hushåll med barn implementerad i alla stadsdelar.

Alla bolag inom AB Framtiden arbetar vräkningsförebyggande. Det är olika organiserat, Störningsjouren hanterar en del av arbetet med att förebygga vräkningar när det gäller störningsärenden och hyresskulder medan vissa bolag och distrikt i koncernen hanterar denna fråga internt. Framtiden har goda erfarenheter från de stadsdelar där man aktivt väljer att delta i det vräkningsförebyggande arbetet, som exempelvis gemensamma hembesök hos hyresgäster som har hyresskuld eller har stört omgivningen, AB Framtiden har dock inte mandat att påverka hur respektive stadsdel väljer att samverka.

Framtidenkoncernen utgår också ifrån de vräkningsförebyggande riktlinjerna. Det finns även möjligheten för hyresgäster som kommit efter med hyran att teckna avbetalningsplan inom de kommunala bostadsbolagen. Varje ärende bedöms utifrån dess unika förutsättningar och möjligheten till avbetalning. Däremot är inte aktiviteten om att ta fram arbetssätt och riktlinjer för gemensamma hembesök av hyresvärd och socialtjänst för att förhindra vräkning slutförd.

För att undvika vräkning kan de kommunala eller privata bostadsbolagen undersöka möjligheten att erbjuda hyresgästen ett korttidsavtal under en begränsad tid. Efter visad skötsamhet kan korttidsavtalet återgå till det vanliga hyreskontraktet. Därutöver finns möjligheten till ett andrahandsavtal, så kallat kommunalt kontrakt, vilket innebär att

fastighetskontoret hyr ut lägenheten till samma hyresgäst med kommunalt kontrakt och med möjlighet att åter teckna ett förstahandsavtal efter visad skötsamhet.

Det finns behov av att stärka samverkan mellan äldreomsorg och individ- och familjeomsorg (IFO) för att säkra samsyn och ett gemensamt arbetssätt för att förhindra vräkningar bland äldre. Det visar en kartläggning av äldreomsorgens förebyggande arbete mot hemlöshet bland äldre som har genomförts i alla stadsdelar.

Budget- och skuldrådgivningen har under planperioden erbjudit samverkan med stadsdelar och bostadsföretag kring hushåll med ekonomiska problem som riskerar vräkning. Även förvaltningar som arbetar med etablering av nyanlända och ensamkommande ungdomar har informerats om möjligheten att kontakta budget- och skuldrådgivningen, om behov uppstår.

Det är av stor vikt att strategin finns med i nästa plan och att staden fortsätter att intensifiera det vräkningsförebyggande arbetet. Frågan om att stadens riktlinjer för att förebygga avhysningar av hushåll med barn bör gälla alla hyresgäster, och inte bara för barnfamiljer, har aktualiserats under planperioden.

5.2 Öka användandet av långsiktiga lägenhetsboenden som leder till eget boende

En ökad nyproduktion av lägenheter bidrar till fler bostäder och ökad omsättning inom det befintliga beståndet och ger därmed fler människor en möjlighet att få en bostad. Tillskottet av bostäder i nybyggnation utgör cirka en procent av det befintliga bostadsbeståndet i Göteborg. Betydligt fler lägenheter blir tillgängliga för uthyrning genom omsättningen i det befintliga bostadsbeståndet. De kommunala bostadsbolagen med cirka 72 500 lägenheter är därför ett mycket viktigt verktyg när det gäller bostadsförsörjning för särskilda grupper.

För personer som befinner sig i hemlöshet kan socialtjänsten ge bistånd till boende⁴ med olika individuellt utformade insatser som syftar till att den enskilde skall få ett självständigt liv. En effektiv åtgärd för personer som befinner sig i hemlöshet, utifrån såväl ett mänskligt som ett samhällsekonomiskt perspektiv, är långsiktiga boendelösningar som på sikt leder till eget boende. Detta för att åstadkomma ett så självständigt boende som möjligt med individuellt anpassade insatser och samtidigt minska användningen av kortsiktiga och tillfälliga lösningar. Detta kan ske genom kommunens egna boenden, upphandlade boenden och via kommunens bostadsanskaffning för särskilda grupper.

Antalet lägenheter med kommunala kontrakt har ökat med cirka 30 procent under planperioden, jämfört med föregående fyraårsperiod. Det innebär att cirka 1 750 hushåll har fått möjlighet att flytta in i lägenhet med kommunalt kontrakt, med möjlighet till överlåtelse till eget avtal efter 18 månader. Lägenheterna finns inom de allmännyttiga och privata bostadsföretagens bestånd. Fastighetskontoret arbetar aktivt med att säkra tillgången av lägenheter genom markanvisningar och samarbetsavtal med fastighetsbolag i Göteborg.

Bostad först startade redan 2013 som en projektverksamhet men arbetssättet permanentades i samband med att hemlöshetsplanen togs i bruk 2015. Sedan starten har Bostad först erbjudit cirka 160 lägenheter till personer inom målgruppen som utgörs av personer med lång erfarenhet av akut hemlöshet och med missbruk eller psykisk ohälsa. Förutom att personernas långvariga situation med akut hemlöshet har fått ett slut har också deras övriga livskvalitet påverkats till det bättre⁵. Både Social resursförvaltning och stadsdels-

⁴ Riktlinjer för bistånd till boende, www.goteborg.se.

⁵ [Utvärdering av Bostad Först Göteborg - Göteborgs Universitet](#)

förvaltningarna har verksamheter som arbetar enligt metoden. I stadsdelarna utförs stödet av idéburna organisationer genom avtal om Idéburet offentligt partnerskap (IOP) eller annan upphandling.

Under 2019 kommer det att finnas åtta stadsdelar som driver Bostad först. Cirka 120 personer bor i nuläget med ett andrahandsavtal eller har fått egna hyresavtal. Andelen kvinnor inom Bostad först är cirka 40 procent. Därutöver har social resursförvaltning startat Bostad först för unga vuxna, ålder 21–25 år, som är det första i sitt slag i Sverige. Det totala antalet lägenheter inom Bostad först beräknas till 180 stycken vid utgången av 2019.

En särskild satsning med 600 lägenheter till bostadslösa barnfamiljer har möjliggjort att nästan 600 barnfamiljer med över 1 000 barn fått en fast bostad hos de kommunala bostadsbolagen. Satsningen är särskilt angelägen för att trygga barns uppväxtvillkor. Därutöver medför satsningen minskade kostnader för köpta boende som till exempel vandrarhem. Satsningen fortsätter under 2019 med ytterligare 100 lägenheter.

Att säkra lägenheter med kommunalt kontrakt för hemlösa personer via markanvisningar och samarbetsavtal är avgörande för att minska hemlösheten i Göteborg. Detta för att möjliggöra för hemlösa personer att nå den ordinarie bostadsmarknaden, personer som till exempel tidigare varit placerade i kommunens boenden eller upphandlade boenden. Det är även angeläget att värna satsningar med särskilt reserverade lägenheter för målgruppen inom Bostad först och för bostadslösa barnfamiljer.

För personer som saknar boende efter anstalts- eller institutionsvistelse har översyn av rutiner gjorts, men det behövs ytterligare insatser för stärka samverkan vid planering av boende mellan kommunen, Kriminalvården och hälso- och sjukvården.

Som ett led i att stärka den enskildes möjligheter till ett självständigt boende och samtidigt verka för en ökad integration ersätts de blockförhyrda kategoribostäder för hemlösa med integrerade bostäder. Under 2015–2018 har 9 procent av de 387 blockförhyrda lägenheterna inom social resursförvaltning bytts ut mot integrerade lägenheter. Målet är att 70 procent byts ut. Arbete är omfattande och kommer inte att slutföras under planperioden.

För personer som är motiverade att lämna en kriminell livsstil är boendet ofta en nyckelfråga. Därför har det tagits fram en rutin för att, under vissa förutsättningar, hjälpa avhoppare från kriminella nätverk med bostad. Rutinen är framtagen i samverkan mellan Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet, kommunala bostadsbolag, socialtjänst och fastighetskontoret.

5.3 Stärka och utveckla ledning och styrning i kommunens hemlöshetsarbete

Hemlösheten har många orsaker och förutsätter en mångfald av lösningar. Hemlöshetsarbetet är komplext och involverar en rad organisationer. Förutom de tio stadsdelsförvaltningarna är social resursförvaltning, AB Framtiden, stadsledningskontoret, förvaltningen inköp och upphandling och fastighetskontoret betydelsefulla aktörer i arbetet. Dessutom finns det andra viktiga externa aktörer som till exempel idéburna organisationer, privata fastighetsbolag samt hälso- och sjukvården.

Att följa upp och planera insatser för hemlösa ingår i Göteborgs Stads organisation för att samordna bostadsförsörjningsfrågor för särskilda grupper. Flertalet av ovan nämnda organisationer representeras i grupper så som Ledningsgrupp för bostadsförsörjning för särskilda grupper, Bogrupper, Ledningsgrupp och referensgrupp för Bostad först samt Boendesekreteraträffar.

Under 2018 startade en ny samlad placerings- och inköpsfunktion (SPINK) för sektor Individ och familjeomsorg samt funktionshinder (IFO-FH). SPINK är organisatoriskt placerad i stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo men arbetar på uppdrag av alla tio stadsdelar. SPINK ska erbjuda placeringsstöd till stadsdelarna i individärenden och samordna uppföljningen av externa leverantörer. En viktig uppgift är att driva utvecklingen av professionell inköpskompetens i sektor IFO-FH samt minska kostnaderna för köpta boenden och köpt vård. Därutöver har under 2017 en stadenövergripande ledningsgrupp för Bostad först startat.

I Europa finns ”Housing First Europe Hub” som är ett samarbete som startade 2016. Över 15 europeiska aktörer, däribland finska Y-Foundation och FEANTSA, slöt sig samman för att gemensamt arbeta med forskning, opinion, utbildning för Bostad först-verksamhet⁶. Våren 2018 startade Sveriges stadsmissioner tillsammans med Lunds universitet projektet ”Avskaffa hemlösheten med Bostad först”. Projektet erbjuder kurser, utbildningar och information om Bostad först, bland annat har den engelska handboken för Bostad först översatts till svenska. Allt finns på en webbplats⁷ som riktar sig till kommuner, ideella aktörer, fastighetsägare och politiker.

I hemlöshetsplanen 2015–2018 finns aktiviteten att utreda nyttan med ett ”Center mot hemlöshet”. Denna aktivitet har ersatts av uppdrag i kommunfullmäktiges budget för 2015 riktat till social resursförvaltning, ”Ett Hemlösas hus som en träff- och kontaktpunkt för hjälp och stöd åt hemlösa ska inrättas i samverkan mellan olika aktörer”.

Det har varit svårigheter med att ordna fram en lämplig samlingslokal för den tilltänkta verksamheten. Nu används Kulturförvaltningen 300 m² och personal från social resursförvaltning är på plats varje vecka för att erbjuda olika insatser tillsammans med biblioteket. Därutöver har social resursförvaltning haft möten och kontakter med olika parter för att samarbeta kring ett nytt center och bland annat har Musikprojektet och ett fysikprojekt för hemlösa startat inom ramen för ett center mot hemlöshet. Sommaren 2018 beslutade social resursnämnden att uppdraget skulle fortsätta utvecklingen i nätverksform utan lokal, och en koordinator anställdes i november.

Det är särskilt angeläget att säkerställa processen för planering, uppföljning och analys. Ett systematiskt kvalitetsarbete ska genomsyra stadens hemlöshetsarbete. Att planera insatser för hemlösa ska ha fokus på den enskildes behov samt att individens egna resurser och förmågor ska tas tillvara. Ett fortsatt nationellt och internationellt samarbete är viktigt för att ta vara på forskning, nya metoder och utvecklingstendenser. Göteborgs Stad deltar i flera nätverk, exempelvis HABITACT och EUROCITIES.

6 Kommunikationsinsatser

För att kommunicera hemlöshetsplanen har intranätssidor använts, en webbsida har skapats på goteborg.se och populärversioner har tagits fram på svenska och engelska. Den engelska versionen har använts av medarbetare i kommunen och idéburna organisationer vid sammankomster inom exempelvis Eurocities och FEANTSA. Konferenser har planerats och genomförts tillsammans med idéburna organisationer för nästan totalt 700 deltagare 2016, 2017 och 2018.

7 Datainsamling

För att möjliggöra uppföljning av hemlöshetsplanen har bland annat uppgifter från Kronofogden, Socialstyrelsen och stadens verksamhetssystem använts. Göteborgs Stads

⁶ www.housingfirsteurope.eu

⁷ www.bostadforst.se

årliga kartläggning av hemlösheten har varit en viktig utgångspunkt för uppföljning av hemlöshetsplanen och den fortsatta planeringen av hemlöshetsarbetet. För att möjliggöra uppföljning av målen i hemlöshetsplanen ändrades stadens kartläggning 2015, för att överensstämma med Socialstyrelsens definition av hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Detta ger en bättre bild av den totala gruppen hemlösa.

Staden följer årligen via mätningar upp målen om antalet akut hemlösa, antal personer som skrivs ut från institutionsvistelse och antal personer med missbruk eller ohälsa. För att följa upp målet om personer som vräks från sin bostad har uppgifter från Kronofogden använts. Dock visar inte statistiken om vräkningen har gjort att hyresgästen hamnat i hemlöshet. Målet om att fler personer ska få en egen bostad följs upp av fastighetskontoret. Dock finns det fler personer som bor i kommunens boenden och som lyckas ordna med egen bostad, men uppgiften finns inte sammanställd på en stadenövergripande nivå.

8 Slutsatser

Hemlöshet representerar en av den mest extrema formen av fattigdom och misär. Under många år associerades hemlöshet med medelålders ensamstående män med missbruksproblem, sedan 1990-talet har nya grupper av hemlösa uppmärksamats, bland andra kvinnor, barn, familjer och personer med utländsk bakgrund. Ytterst behövs ett kraftigt ökat bostadsbyggande för att bekämpa hemlösheten.

Kommunens ansvar i hemlöshetsfrågan befinner sig mellan den generella bostadsförsörjningen och socialtjänsten. Kommunen har ett ansvar för planering och genomförande av bostadsförsörjningen för alla göteborgare och socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Arbetet med att bekämpa hemlöshet är därmed både en bostadspolitisk och en socialpolitisk fråga, men berör även andra områden som integration, arbetsmarknad samt hälso- och sjukvård. Orsakerna till hemlöshet är många och komplicerade.

Göteborgs hemlöshetskartläggning april 2018 visar att hemlösheten är på samma nivå som 2015. Totalt är 3 300 hushåll med 3 800 vuxna och 1 600 barn hemlösa. Över hälften av alla hushåll och barn bor i långsiktiga boendelösningar. Den akuta hemlösheten har dock ökat, främst bland personer som hamnat där på grund av svårigheten att hitta en bostad snarare än sociala problem. Två avgörande faktorer till ökningen är den kraftiga befolkningsökningen och bostadsbristen.

De mest förekommande orsakerna till att personer är hemlösa är missbruk och psykisk ohälsa. Därefter följer personer som saknar förankring på bostadsmarknaden, exempelvis nyanlända. Även våld i nära relationer är en vanlig orsak till hemlöshet där de flesta är kvinnor med eller utan barn.

Befolkningsökningen och bostadsbristen har medfört att fler personer vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp att lösa sitt boende. Göteborgs kartläggningar av hemlöshet visar att personer som är födda utomlands har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden. Gruppen kännetecknas av kort kötid på Boplats, svag ekonomi samt bristfälligt kontaktnät. Här finns ensamkommande flyktingbarn som tidigare fått placering genom socialtjänsten eller anknytningsfamiljer. Även självbosatta nyanlända som inte lyckats ordna en bostad på egen hand finns i denna grupp. Därutöver är trångboddheten är ett stort problem i vissa områden.

Det finns en ökad efterfrågan av tillfälliga boendeplatser i staden, bland annat för barnfamiljer och unga vuxna. Därför har ett nytt boendekoncept som omfattar flera hundra boendeplatser startat i samverkan mellan stadsdelarna, social resursförvaltning samt fastighetskontoret. Staden samarbetar även med idéburen organisation för att stärka

boendecoachningen. Åtgärden är en förstärkning av andra insatser som redan finns för målgrupperna i Göteborg. Dessutom planerar Staden för fler insatser för de som bor inom boende utan stöd (tillfälliga boenden genom socialtjänsten) så att de kommer ut på bostadsmarknaden och integreras i samhället.

De idéburna organisationerna har en avgörande roll i hemlöshetsarbetet. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är ett betydelsefullt arbetssätt för att stärka arbetet mot hemlöshet. I Göteborg är samverkan mellan staden och idéburna organisationer mycket god och i den framtida planen kommer samarbetet bli avgörande för att lyckas med att minska hemlösheten i Göteborg.

Utöver ovanstående har Göteborg tagit emot och ordnat bostäder för cirka 2 700 nyanlända som har anvisats. Kommunen tillhandahåller bostad i fyra år för de som anvisats via Bosättningslagen, vilket innebär att de första som flyttade in 2015 ska lämna sin bostad 2020. Detta kommer troligtvis att medföra att fler personer vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp med boende och att kostnader för köpta boendelösningar ökar.

I en reviderad hemlöshetsplan är det särskilt angeläget att fokusera på det vräkningsförebyggande arbetet, säkra tillgången av bostäder för hemlösa personer och värna satsningar med särskilt reserverade lägenheter för målgruppen inom Bostad först och bostadslösa barnfamiljer. Barnperspektivet ska förtydligas och förstärkas för att trygga barns uppväxtvillkor.

Att hemlösheten inte har ökat under planperioden trots befolkningsökning och bostadsbrist får anses vara positivt, men varje hemlös är ett misslyckande för staden och en livskris för de människor som drabbas. Under 2019 påbörjar fastighetskontoret arbetet med att ta fram en ny hemlöshetsplan. Ett antagande i kommunfullmäktige beräknas kunna ske under hösten 2019. Fram till dess att den nya planen är antagen, föreslås den nuvarande planen att fortsätta gälla, 2015–2018 års plan.

